

Museum for Poul la Cour

Det er nu lykkedes at skaffe grundlag for oprettelse af et museum for opfinderen, meteorologen og højskolemanden Poul la Cour.

Af Povl-Otto Nissen

Ved hjælp af kraftig støtte fra vindmølleindustriens brancheorganisation samt private og andre fonde lykkedes det i marts måned den nystiftede Poul la Cour Fond at købe den gamle forsøgsmøllebygning i Askov, der er blevet kaldt „Vindmøllehistoriens Jellingesten“. Møllebygningen, der skal indrettes til et museum, er i sig selv interessant derved, at den er tegnet af P.V. Jensen-Klint, som også byggede Grundtvigskirken i København. Møllebygningen i Askov var hans første bygningsværk i 1897, Grundtvigskirken hans sidste.

16. juni dette år blev der på

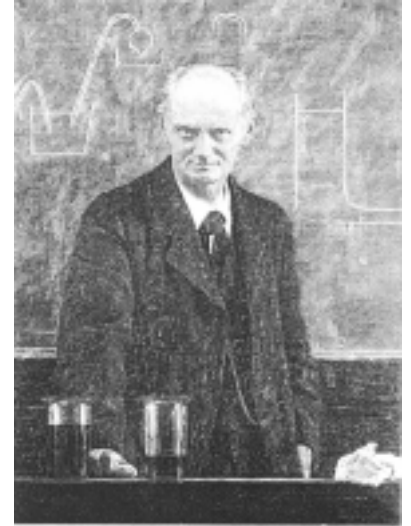
en stiftende generalforsamling i møllebygningen oprettet en støtteforening for museets etablering og udvikling, kaldet „Poul la Cour Museets Venner“, som interesserede hermed opfordres til at blive medlemmer af.

Verdens første el-mølle

Der er al mulig grund til at lave et museum for Poul la Cour, hans opfindelser og forskning. Allerede i 1870'erne var han som underbestyrer på det nyoprettede Meteorologisk Institut optaget af at få informationer om vejret hurtigt frem, og han overhalede derfor Edison ved at opfinde en „mangefoldstelegraf“, baseret på frekvensdeling ved hjælp af stemmegafler og derefter en videreudvikling kaldet „tonehjulet“ - en sykroniseringsmekanisme, hvormed mange telegrafister kunne sende samtidigt på samme telegraflinie. Edison nåede kun op på 4 telegrafister ad gangen. I 1888 modtog la Cour diplom for også at have opfundet en særlig lys-telegraf, hvormed skibe kunne telegrafere til hinanden om natten over afstande helt op til 8 miles.

Efter ansættelsen på

Opfinderen, meteorologen og højskolemanden Poul la Cour har fået nye venner - en støtteforening, kaldet „Poul la Cour Museets Venner“ vil arbejde aktivt for at udvikle indholdet af et nyt museum.

„Askov udvidede Højskole“ udtænkte og konstruerede la Cour en elproducerende vindmølle - formentlig verdens første, som han fik statsstøtte til at bygge i Askov i 1891. Dengang som nu var energilagringen problemet, så han fandt på at bruge strømmen til elektrolyse af vand til ilt og brint, fordi akkumulatorer var alt for dyre. Man kan endnu finde de blyrør i jorden i Askov, der førte luftarterne frem til de nærmeste huse og Askov Højskole, hvor disse blev brugt til belysningsformål. Da brint jo brænder med en ikke særligt lysende flamme, løste han også dette problem med et glødelegeme i en særlig lampekonstruktion.

I 1897 fik la Cour støtte til at bygge en større forsøgsmølle (se billedet), hvor 10 elektrolysekar i kælderen i godt møllevejr kunne give op til 1000 Liter Hydrogen og 500 Liter Oxygen i timen. Der blev udviklet kompressorer og eksperimenteret med autogensvejsning. Den første mølle fra 1891 ses til højre på billedet.

Banebrydende ideer

En helt anden historie tog fart: Det flotte keglefang, som ses på møllebygger Sørensens

hollandske mølle blev hurtigt pillet ned og erstattet af en firvinget rotor. La Cour og Sørensen blev rygende uenige. Sagen er den, at La Cour inde i bygningen opstillede et par „blæsecylindre“ og en specielt designet vindtrykmåler. Med disse apparater gennemførte han de første systematiske vindtunnelforsøg i verden og afdækkede de nu kendte aerodynamiske principper, som er gældende for knækkede og buede vingeprofiler. Konklusion: Man kunne nøjes med få smalle vinger, når blot de var formet rigtigt. Det er bemærkelsesværdigt, at dette skete på et tidspunkt, hvor der på det nærmeste ej heller fandtes effektive flyvinger! Brødrene Wright byggede først deres vindtunnel i 1901.

For at få det hele til at køre jævnt trods ujævn møllegang opfandt la Cour undervejs reguleringsmekanismerne krøststaten og den særlige La Cour Nøgle, - en automatisk afbryder, som kunne koble strømproduktionen ud og ind afhængig af vindstyrken. Såvel detaljerede beskrivelser som forsøgsresultater findes i bogen „Forsøgsmøllen“ I og II, som udkom i år 1900 samt III og IV, som udkom i 1903.

Alt dette førte i begyndel-

Poul la Cours forsøgsmølle omkring år 1900.

sen af århundredet til oprettelsen af Dansk Vindelektricitets Selskab, DVES, samt til etablering af en uddannelse af „Landlege Vindelektrikere“ i forsøgsmøllen i 1904. Dette fik stor betydning for elektrificeringen af landområderne gennem bygning af vindelektricitetsværker - de særlige gårdmøller - i begyndelsen af århundredet, indtil denne decentralt producerede jævnstrøm måtte give op overfor den kulfyrt producerede vekselstrøm, der kunne føres frem via ledninger fra de store byer.

Brug for støtte

Som nævnt er der nu oprettet en støtteforening, kaldet „Poul la Cour Museets Venner“. Det er foreningens formål at udgøre den folkelige baggrund for museet samt at arbejde aktivt med på at udvikle museumsindholdet. Det er vore intentioner ved hjælp af rekonstruktioner at sætte den gamle historie ind i et nutidigt perspektiv. Vi sigter også mod museumspædagogiske aktiviteter, hvor elever i forbindelse med projekter eller stor opgave f.eks. kan komme og få testet deres møllemodeller.

Nyttiggørelsen af vindenergien fik sin renæssance efter 1973. Fremtvinget af miljøhensyn i en forureningsplaget verden er udviklingen af hydrogen-teknologien også startet igen - denne gang til anvendelse i transportsektoren og til brændselsceller. Også her har den folkelige danske pionérånd været tidligt på færde. Allerede i 1895 eksperimenterede la Cour med at få en gasmotor til at køre på brint, men opgav fordi den „eksploderede baglænds“.

Vi står nu med en stort set tom møllebygning og skal lave et museum. Der er nok at tage fat på, og vi har brug for megen støtte, både økonomisk,

men også i form af informationer og tips om eksistensen af museumsverdige genstande, der passer ind i sammenhængen.

Et lyspunkt er det, at alle de originale optegnelser, målinger og tekniske beskrivelser er blevet bevarede tværs gennem et par alvorlige brandkatastrofer hen over tiden.

Man kan melde sig ind i foreningen „Poul la Cour Museets Venner“ ved henvendelse til Povl-Otto Nissen på tlf. 7542 3933 eller e-post povlonis@mail.tele.dk eller til kassereren Steffen M. Søndergaard, tlf. 7536 1334 eller e-post smsimlc@mail.tele.dk. Det årlige kontingent er 150 kr. Medlemmerne vil jævnligt blive holdt orienterede om museets udvikling og perler fra denne spændende historie. Kontakt til Poul la Cour Fonden kan fås via hjemmesiden www.poullacour.dk.

Litteratur:

Poul la Cour, „Spectro-Signalling“, heftet resumé af artikel i „Electrical Review“, juni 1888

Poul la Cour, „Forsøgsmøllen I og II, III og IV“, København 1900, 1903.

Poul la Cour, „Om Vandets Elektrolyse og Anvendelsen af Brint og Ilt“, Den tekniske Forenings Tidsskrift, årgang 1899-1900, 3. hefte.

Poul la Cour, „Vind-Elektricitets-Værker“, Den tekniske Forenings Tidsskrift, 28. årgang, 9. hefte.

H.C. Hansen „Forsøgsmøllen i Askov“, Dansk Udsyn, 1981.

H.C. Hansen, „Poul la Cour - grundtvigianer, opfinder og folkeoplyser“, Askov Højskoles Forlag, 1985.

Povl-Otto Nissen er formand for Poul la Cour Museets Venner.

Vedvarende Energi & Miljø 6/00

Læserservice

Send mig yderligere materiale om

- Annoncering i Vedvarende Energi & Miljø
- Mit lokale energi- og miljøkontor
- OVE-medlemskab
- Nej, meld mig hellere ind straks!**
- Skolernes EnergiForum
- OVE/SEK-træf
- OVEs butik
- A&B Backlund
- ARCON Solvarme A/S
- Arne Birkø
- Batec Solvarme
- Biocover
- Bonus Energy A/S
- Gaia Solar
- Geotherm
- Grenå Marine
- Heta A/S
- Isodan
- Ivar Haar A/S???
- Merkur
- Miljøisolering
- Plan Energi
- Regnbuekassen
- Skeltek
- Solvarmeforberedte beholdere
- Sørby VVS
- Vejle VVS- og Økobyg
- Vestas A/S

Send eller fax kuponen til

**Vedvarende Energi & Miljø
Dannebrogsgade 8a, 8000 Århus C
Fax: 8676 0544, e-post: ove@orgve.dk**

Navn: _____

Adresse: _____

Postnr. & By: _____

Evt. medlemsnr.: 5996 ARC _____